

17.10.2019

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialajohtaja

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan lausunto mielenterveysstrategian luonnoksesta

HEL 2019-010229 T 00 01 06

Lausunnon antajilta pyydetään kommentteja seuraaviin asioihin: 1) viiden mielenterveyslinjauksen ehdotuksiin tavoitteiden saavuttamiseksi, 2) itsemurhien ehkäisyohjelmaan, 3) ehdotuksia mahdollisiksi seurantaindikaattoreiksi sekä 4) muita mahdollisia huomioita ja kommentteja

1) Mielenterveyslinjaukset

Linjaus 1. Mielenterveys pääomana

- kommentit ehdotuksiin tavoitteiden saavuttamiseksi:

Mielenterveyden edistämisestä puhuttaessa on hyvä harkita mielenhyvinvointi-termin käyttöä. Mielenterveys pääomana- linjauksessa perustellaan hyvin mielen terveyden merkitystä pitkäaikaiselle hyvinvoinnille, mutta esimerkiksi varhaiskasvatuksen ja peruskoulun merkitys ennalta estävänä, mielen terveyden perustyökalujen ja valmiuksien rakentajana voisi tulla vahvemmin esiin. Näihin liittyy olennaisesti myös kotien kasvatustyön tukeminen. Lähtökohdat ovat kattavasta kuvauksesta huolimatta hoidolliset ja lauseen ”Mielenterveyteen vaikutetaan monilla muilla kuin sosiaali- ja terveydenhuollon toimenpiteillä” voisi yhdistää muihin mielen terveyttä edistäviin toimiin. Alun laatikossa olisi hyvä mainita erikseen sijoittaminen mielen terveyteen kaikessa kasvatuksessa ja koulunkäynnissä. Tämän voi tuoda esiin esimerkiksi seuraavasti: ”Kasvatuksella ja koulutuksella saatavilla mielen hyvinvointia edistävillä valmiuksilla on merkittävä vaikutus työelämään. Työelämä on useimmille olennainen elämän osa-alue ja siten merkittävä kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin kannalta”. Perusteluihin voisi vielä lisätä tilastotietoa lasten ja nuorten mielen terveyspalvelujen käyttämisestä ja sen mahdollisesta vaikutuksesta huoltajien hyvinvointiin.

Ehdotukset linjauksen tavoitteiden saavuttamiseksi ovat pääosin kannatettavat. Varhaiskasvatuksen, koulujen ja oppilaitosten osalta painopiste pitää olla mielenhyvinvointia edistävien toimintatapojen kehittämisessä sekä mielen terveyttä ylläpitävien valmiuksien antamisessa lapsille ja nuorille. Kasvatuksessa ja koulutuksessa on tärkeää eri ammattiryhmien laadukas yhteistyö ja osaamisen jakaminen eli mielen terveyden asiantuntijoiden kesken erilaisissa tilanteissa.

Linjaus 2. Lasten ja nuorten mielen terveyden rakentuminen arjessa

17.10.2019

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialajohtaja

- Kommentit ehdotuksiin tavoitteiden saavuttamiseksi:

Ehdotukset ovat kannatettavia. Parempi muotoilu kohtaan 1 olisi seuraava: Lapsen ja nuoren kehitysvaiheen mukaista tukea vahvistetaan lasten ja nuorten lähiympäristöissä sekä edistetään pääsyä vaativampiin palveluihin viranomaisten yhteistyöllä. On tärkeää varmistaa kelpoisuusehdot täyttävän henkilöstön riittävyys kaikilla koulutusasteilla varhaiskasvatuksesta alkaen. Kohdassa 7 ehdotetaan, että kriisitilanteisiin olisi tarjolla tarpeellisia lyhytinterventioita. Tässä olisi hyvä korostaa, että tarjolla tulisi olla monipuolisia ja eri tilanteisiin sopivia lyhytinterventiomenetelmiä. Asiantuntijoiden välinen yhteistyö on näissä tilanteissa tärkeää, jotta oikeat toimet kohdentuvat oikeille henkilöille oikea-aikaisesti ja kouluissa voidaan panostaa ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tukeen.

Linjaus 3. Mielensterveysoikeudet

- Kommentit ehdotuksiin tavoitteiden saavuttamiseksi:

Mielensterveyden häiriöihin ja päihdehäiriöihin liittyvän syrjinnän ja leimautumisen vastainen valtakunnallinen ohjelma on kannatettava. Ohjelmaan liittyen tarvitaan uutta tutkimustietoa ja asiantuntijanäkemyksiä siitä, milloin kyse on tavallisista kasvuun ja kehitykseen sekä elämäntilanteisiin ja tilanteisiin liittyvistä asioista. Mielensterveyden ja mielen hyvinvoinnin vaihtelut ovat osa kaikkien elämää, mikä on hyvä tavoite ohjelmalle. Viimeaikainen kehitys mielensterveyshäiriöiden lisääntymisestä on muuttamassa mielensterveyskäsitteen käyttöä, minkä vuoksi monipuolisen näkemyksen luominen on tarpeen tarpeettoman diagnosoinnin välttämiseksi. Kohdan 6. eli opintoihin ja työhön osallistumisen osalta on varmistettava ammatillisen koulutuksen osalta SORA-lain yhteensopivuus määriteltäessä toimenpiteitä. Kohta on kannatettava, mutta koulutuksenjärjestäjille tarvitaan ohjeita esim. päihdehäiriöitä sairastavien opintojen järjestämisestä.

Linjaus 4. Ihmisten tarpeiden mukaiset, laaja-alaiset palvelut

- Kommentit ehdotuksiin tavoitteiden saavuttamiseksi:

Linjauksen perusteluissa todetaan, että hoito toteutuu parhaiten, kun arvio ja perustason hoito toteutetaan osana muuta perusterveydenhuoltoa sosiaali- ja terveyskeskuksissa ja lasten ja nuorten perusterveydenhuollon toimipaikoissa jne. Tässä ei mainita koulujen ja oppilaitosten opiskeluhuollon psykologien arviota. Myöskään ehdotuksissa opiskeluhuoltoa ei ole mainittu. Psykologit ovat päteviä tekemään arvioita hoidon tarpeesta ja tämän huomioon ottaminen nopeuttaisi palveluihin pääsemistä. Tämä painottuu toisen asteen opiskeluhuollossa. Ehdotuksessa 2. ei mainita varhaiskasvatusta, kouluja ja oppilaitoksia. Eri-

17.10.2019

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialajohtaja

koissairaanhoidon ja perustason palveluiden yhteistyö mainittujen tahojen kanssa on myös tärkeää, koska kuntoutuminen usein käytännössä tapahtuu niin, että arki jatkuu ja tuki suunnitellaan sinne.

Linjaus 5. Hyvä mielenterveysjohtaminen

- Kommentit ehdotuksiin tavoitteiden saavuttamiseksi:

Ajatus mielenterveystyön ohjaamisesta ja johtamisesta suunnitelmallisesti kokonaisuutena hallinnolliset rajat ylittäen on kannatettava. Tämän edistämässä tulisi kuitenkin ottaa huomioon kunnissa tehdyt uudistamiset hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteissa, joissa tavoitteet ovat juuri nämä. Ehdotukset ovat kannatettavat.

2). Itsemurhien ehkäisyohjelma

- Kommentit:

Itsemurhien ehkäisyohjelma ja toimenpide-ehdotukset ovat kannatettavia. Aiheen sensitiivisyys on hyvin huomioitu ja median kanssa tehtävä yhteistyö on arvokas lisä. On tärkeä hyödyntää edellisen ohjelman tuloksia, kuten depression kytkeytyminen riskitekijänä useimpiin itsemurhiin. Itsemurhien ehkäisyä kannattaa siis lähestyä esim. hyvän masennuksen tunnistamisen ja hoidon avulla sekä lisäksi ennaltaehkäisevästi ja varhaisen tuen näkökulmasta, jolloin kouluissa ja oppilaitoksissa korostuvat yleinen hyvinvointi, elämänhallinnan taidot ja empatiataidot.

3). Mielenterveyslinjausten indikaattorit

- Ehdotukset mahdollisiksi seurantaindikaattoreiksi:

Kasvatuksen koulutuksen sekä kunnan näkökulmasta on palveluiden käyttämisen lisäksi seurattava hyvän mielenterveyden osien ilmenemistä kuntalaisten elämässä. Tarkempien tavoitteiden kuten itsemurhien vähentämisen osalta tarvitaan lisää viranomaisten yhteistyötä. Hyvän mielenterveyden indikaattorien seuraaminen on tärkeää, koska hyvä mielenterveys suojaa itsemurhilta, liittyy parempaan fyysiseen terveyteen, terveisiin elintapoihin sekä on myös yhteydessä lasten ja nuorten parempaan koulumenestykseen. Olemassa olevien kyselyjen lisäksi tarvitaan siis myös uusia seurantatapoja, jotka mittaavat mielenterveyden edistämisen toteutumista. Oppilaitoksissa yhtenä indikaattorina voi olla mielenterveyden häiriöistä johtuvien opintojen keskeyttämisten vähentäminen.

4). Mahdolliset muut huomiot ja kommentit

- Palveluiden kehittämisessä on hyvin esillä asiakasnäkökulma. Käytännössä asia on monen toimijan yhteistyötä ja kehittämisen tulisi myös

17.10.2019

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialajohtaja

tapahtua sisäisen asiakkuuden näkökulmasta eli kuinka eri viranomaiset saavat toisiltaan tarvittavan palvelun ja yhteistyön asiakkaan tarpeisiin vastaamiseksi.

- Palvelujen saatavuus asiakkaan äidinkielellä tulisi turvata. Kotimaisien kielten lisäksi on tärkeää mielenterveyspalvelujen onnistumisen kannalta, että myös maahanmuuttajien äidinkielillä voi saada tarvittaessa palvelua.

Lisätiedot

Crister Nyberg, opiskelijahuollon päällikkö, puhelin: 310 86659
crister.nyberg(a)hel.fi

Liisa Pohjolainen
kasvatuksen ja koulutuksen
toimialajohtaja